

บันทึกการประชุม
คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
ครั้งที่ ๓๘
วันศุกร์ ที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘
ณ ห้องประชุมงบประมาณ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ๓

กรรมการผู้มาประชุม คือ

๑. นายมีชัย ฤชุพันธุ์	ประธานกรรมการ
๒. นายสุพจน์ ไข่มุกด์	รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นายอภิชาต สุขัคคานนท์	รองประธานกรรมการ คนที่สอง
๔. นายอมร วาณิชวิวัฒน์	โฆษกกรรมการ
๕. นายนครินทร์ สิงห์เสนา	โฆษกกรรมการ
๖. นายชาติชาย ณ เชียงใหม่	โฆษกกรรมการ
๗. นายอุดม รัฐอมฤต	โฆษกกรรมการ
๘. นางกิริณา สุมาวงศ์	กรรมการ
๙. นางจรี วิจิตรวาทการ	กรรมการ
๑๐. นายนิติพันธุ์ เชื้อบุญชัย	กรรมการ
๑๑. นายเอียรชัย ณ นคร	กรรมการ
๑๒. พลเอก นิวัติ ศรีเพ็ญ	กรรมการ
๑๓. นายประพันธ์ นัยโกวิท	กรรมการ
๑๔. นายภัทร คำพิทักษ์	กรรมการ
๑๕. นายภูมรัตน์ ทักษาดิพงษ์	กรรมการ
๑๖. พลตรี วีระ โรจนนาค	กรรมการ
๑๗. นายศุภชัย ยาวะประภา	กรรมการ
๑๘. นายอัษฎพร จารุจินดา	กรรมการ
๑๙. พลเอก อัฐพร เจริญพานิช	กรรมการ
๒๐. นายปกรณ์ นิลประพันธ์	เลขานุการกรรมการ คนที่หนึ่ง
๒๑. นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง	เลขานุการกรรมการ คนที่สอง

ผู้เข้าร่วมประชุม คือ

ผู้ช่วยเลขานุการในคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

๑. นายจินตพันธุ์ ทังสุบุตร

นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการพิเศษ

๒. นายวรวิทย์ เท่งพุ่ม

นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

นายนาถะ ดวงวิชัย

ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานประธานรัฐสภา

ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

๑. นายเจษฎ์ โทณะวณิก
๒. ศาสตราจารย์สมคิด เลิศไพฑูรย์

ผู้ชำนาญการประจำตัวกรรมการ

๑. นางสุภัทรา เชื้ออรอด
๒. นางสาววรัญญา ทศนิตศรีวงศ์
๓. นางสาวฐิติพร วิชัยธนพัฒน์

เริ่มประชุมเวลา ๑๓.๔๐ นาฬิกา

เมื่อกรรมการมาครบองค์ประชุมแล้ว ประธานกรรมการได้กล่าวเปิดประชุมและดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระการประชุม สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งต่อที่ประชุม ไม่มี

ระเบียบวาระที่ ๒ รับรองบันทึกการประชุม

- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๑๐ วันจันทร์ ที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๑๑ วันอังคาร ที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๑๒ วันพุธ ที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๑๓ วันพฤหัสบดี ที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๑๔ วันจันทร์ ที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๑๕ วันอังคาร ที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๑๖ วันพุธ ที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๑๗ วันพฤหัสบดี ที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๑๘ วันศุกร์ ที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๑๙ วันจันทร์ ที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๒๐ วันอังคาร ที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๒๑ วันพุธ ที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๒๒ วันพฤหัสบดี ที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๒๓ วันศุกร์ ที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๒๔ วันจันทร์ ที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๒๕ วันอังคาร ที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๒๖ วันพุธ ที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๒๗ วันพฤหัสบดี ที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๒๘ วันศุกร์ ที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๒๙ วันจันทร์ ที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๓๐ วันอังคาร ที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๓๑ วันพุธ ที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๓๒ วันพฤหัสบดี ที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๓๓ วันศุกร์ ที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๓๔ วันจันทร์ ที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๓๕ วันอังคาร ที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๓๖ วันพุธ ที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๓๗ วันพฤหัสบดี ที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

อยู่ระหว่างการตรวจทานของนายปกรณ์ นิลประพันธ์ เลขานุการกรรมการ คนที่หนึ่ง

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องพิจารณา

พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช

นายประพันธ์ นัยโกวิท กรรมการ เสนอให้ที่ประชุมพิจารณาร่างมาตรา ๑๖ วรรคสาม ที่กำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งต้องถูกจำกัดสิทธิบางประการตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ได้กำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งไปใช้สิทธิเลือกตั้งย่อมได้สิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ควรนำมากำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ด้วยหรือไม่ ส่วนการจะให้สิทธิใดนั้นให้นำไปบัญญัติในกฎหมายลำดับรอง

ประธานกรรมการกล่าวว่า การให้สิทธิไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ สามารถนำไปบัญญัติในกฎหมายลำดับรองได้ แต่เรื่องการตัดสิทธิต้องบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

ทั้งนี้ ที่ประชุมมอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการนำเรื่องผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งไปใช้สิทธิเลือกตั้งย่อมได้สิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติไปบัญญัติในกฎหมายลำดับรอง

มีกรรมการสอบถามว่า บทบัญญัติในหมวดนี้เป็นเรื่องการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ความในวรรคสามของร่างมาตรา ๑๖ จะนำไปบังคับใช้กับการเลือกตั้งท้องถิ่นด้วยหรือไม่

ประธานกรรมการเสนอให้นำความในวรรคสามของร่างมาตรา ๑๖ ไปบัญญัติไว้ในหมวดหน้าที่ของปวงชนชาวไทยในเรื่องบุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพื่อให้ครอบคลุมถึงการเลือกตั้งท้องถิ่น ส่วนรายละเอียดให้ไปบัญญัติในกฎหมายลำดับรอง

จากนั้น ที่ประชุมพิจารณาร่างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญในส่วนที่ ๒ สภาผู้แทนราษฎร ต่อจากการประชุมครั้งที่ผ่านมา โดยเริ่มตั้งแต่มาตรา ๑๘ เป็นต้นไป สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

มาตรา ๑๘

“มาตรา ๑๘ บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

(๓) เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง แต่เพียงพรรคการเมืองเดียวเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในกรณีที่มีการเลือกตั้งทั่วไป เพราะเหตุยุบสภาต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสามสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง

- (๔) ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ด้วย
- (ก) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง
- (ข) เป็นบุคคลซึ่งเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง
- (ค) เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปีการศึกษา
- (ง) เคยรับราชการหรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปี
- (๕) คุณสมบัติอื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา”

ประเด็นการพิจารณา

ที่ประชุมแสดงความเห็น ดังนี้

- เสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมความใน (ง) เป็นดังนี้ “(ง) เคยรับราชการหรือปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐหรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง ทั้งนี้ เป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปี” เพื่อเป็นการให้โอกาสบุคคลในหน่วยงานของรัฐประเภทอื่น ส่วนเอกชนให้เป็นไปตามความใน (ก)
- เสนอให้ตัด (๓) และ (๔) ออก และแก้ไขเพิ่มเติมความใน (๕) เป็นดังนี้ “**(๕) และมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามอื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา**” เพื่อให้สามารถไปกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา โดยไม่จำเป็นต้องนำมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

ประธานกรรมการสอบถามว่า ความใน (๕) เริ่มมีมาตั้งแต่เมื่อใด

นายปกรณ์ นิลประพันธ์ เลขาธิการกรรมการ คนที่หนึ่ง ชี้แจงว่า ความใน (๕) เริ่มมีมาตั้งแต่รัฐธรรมนูญ ๒๕๒๑ รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ และรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

นายอัชพร จารุจินดา กรรมการ ชี้แจงว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ จะเขียนว่า คุณสมบัติผู้สมัครให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ไม่ได้มีการเพิ่มเติมคุณสมบัติอื่นอีก

ประธานกรรมการเสนอให้ตัดความใน (๕) ออกทั้งหมด เพื่อไม่เป็นการเปิดโอกาสให้แก้ไขเพิ่มเติมคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามได้อย่างอิสระในอนาคต

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๑๘ เป็นดังนี้

“มาตรา ๑๘ บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

- (๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
- (๓) เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง แต่เพียงพรรคการเมืองเดียวเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในกรณีที่มีการเลือกตั้งทั่วไป เพราะเหตุยุบสภาต้อง

เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าสามสัปดาห์นับถึงวันเลือกตั้ง

(๔) ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ด้วย

(ก) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

(ข) เป็นบุคคลซึ่งเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง

(ค) เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปีการศึกษา

(ง) เคยรับราชการหรือปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐหรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง ทั้งนี้ เป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปี

(๕) คุณสมบัติอื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยสิทธิสภาพนอกอาณาเขตของชาวต่างชาติ

มาตรา ๑๙

“มาตรา ๑๙ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๑) ติดยาเสพติดให้โทษ

(๒) เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

(๓) เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๑๗

(๔) อยู่ในระหว่างถูกระงับสิทธิการสมัครรับเลือกตั้ง

(๕) ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล

(๖) เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๗) เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

(๘) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ

(๙) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ขบถด้วยกฎหมายว่ากระทำการทุจริตหรือประพฤติมิชอบ

(๑๐) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ขบถด้วยกฎหมายว่ากระทำการอันทำให้การเลือกตั้งไม่สุจริตหรือไม่เที่ยงธรรม

(๑๑) เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำนอกจากข้าราชการการเมือง

(๑๒) เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

(๑๓) เป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงแล้วยังมีเกินสองปี

(๑๔) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจหรือเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ

(๑๕) เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

(๑๖) อยู่ในระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(๑๗) ลักษณะต้องห้ามอื่นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา”

ประเด็นการพิจารณา

ที่ประชุมแสดงความเห็น ดังนี้

- ความใน (๖) เกี่ยวกับความผิดลหุโทษ หมายถึงถึงคดีข้อโกงด้วยหรือไม่ เนื่องจากการฉ้อโกงสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมที่ไม่น่าไว้วางใจ เมื่อพ้นโทษมาแล้วเกินห้าปี ควรให้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือไม่ นอกจากนี้ การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภามีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนด ซึ่งจะทำให้สมาชิกวุฒิสภามีความหลากหลายและมีความเป็นกลางทางการเมือง ดังนั้น ร่างรัฐธรรมนูญนี้จะห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วยหรือไม่

- ความใน (๖) ความว่า “...ต้องคำพิพากษาให้จำคุก...” นั้น ต้องได้รับโทษจำคุกอย่างแท้จริงด้วยหรือไม่ ส่วนความว่า “...ได้พ้นโทษ...” หมายถึงถึงกรณีที่พ้นระยะเวลาที่ศาลพิพากษาให้รอลงอาญาด้วยหรือไม่

- รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ได้กำหนดห้ามผู้ที่เคยได้รับโทษจำคุกสมัครรับเลือกตั้ง แต่ในกรณีศาลพิพากษาลงโทษจำคุกบุคคลที่เป็นรัฐมนตรีโดยให้รอลงอาญาไว้ก็ถือว่าบุคคลนั้นต้องพ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีด้วย

- เมื่อได้กำหนดให้บุคคลที่ฝ่าฝืนจริยธรรมในบางกรณีขาดคุณสมบัติในการเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมือง จึงควรห้ามมิให้ผู้ที่เคยกระทำความผิดทางอาญา เช่น ความผิดฐานฉ้อโกง หรือข่มขืน เป็นต้น และผู้ที่ได้รับโทษจำคุกและพ้นโทษมาแล้วเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมือง เนื่องจากการกระทำผิดอาญามีความร้ายแรงกว่าการฝ่าฝืนมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างชัดเจน

- ความใน (๖) เป็นกรณีที่ผู้สมัครเคยได้รับโทษจำคุกมาก่อนซึ่งไม่รวมถึงกรณีที่ศาลพิพากษาให้รอลงอาญา แต่สามารถกำหนดให้ครอบคลุมถึงกรณีศาลพิพากษาให้รอลงอาญาได้

ประธานกรรมการกล่าวว่า ความใน (๖) เป็นกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกและบุคคลนั้นต้องได้รับโทษจำคุกอย่างแท้จริง จึงควรกำหนดเนื้อหาความใน (๖) ให้ชัดเจนเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาในการตีความ ส่วนการห้ามมิให้ผู้ที่เคยกระทำความผิดอาญาหรือผู้ที่ได้รับโทษจำคุกและพ้นโทษมาแล้วเข้าสู่การเมืองนั้นอาจถูกโต้แย้งจากนักสิทธิมนุษยชนได้

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า ควรป้องกันไม่ให้ผู้ที่เคยกระทำความผิดอาญาเข้าสู่การเมืองโดยการตัดสิทธิการสมัครรับเลือกตั้งของผู้ที่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน

- สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีหน้าที่พิจารณากฎหมาย หากผู้ที่จะมาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกระทำความผิดเสียเองก็ไม่ควรทำหน้าที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยในต่างประเทศผู้ที่เคยกระทำความผิดอาญามาก่อนจะถูกดำเนินการให้พ้นจากการเมืองซึ่งทำให้การเมืองมีความใสสะอาดมากขึ้น อีกทั้งผู้ที่ไม่เคยกระทำความผิดอาญาและต้องการเข้าสู่การเมืองมีจำนวนมาก หากกำหนดให้ผู้ที่เคยกระทำความผิดอาญาเข้าสู่การเมืองได้อาจทำให้เกิดปัญหาเรื่องความไว้วางใจจากสาธารณชน (public trust) แต่สามารถกำหนดข้อยกเว้นให้ผู้ที่เคยกระทำความผิดคดีอาญาเกี่ยวกับการเมืองสามารถสมัครรับเลือกตั้งได้ นอกจากนี้ การกำหนดกระบวนการเกี่ยวกับการเลือกตั้งนั้นควรพิจารณาเรื่องอื่นประกอบด้วยเพื่อให้ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ดี

- ความใน (๖) ไม่ถือเป็นลักษณะต้องห้ามในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ แต่เป็นลักษณะต้องห้ามในการสมัครรับเลือกตั้งซึ่งผู้สมัครอาจดำรงชีวิตตามปกติและเคยกระทำความผิดมาก่อนได้ จึงควรคงความใน (๖) ไว้

ประธานกรรมการกล่าวว่า ผู้ที่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อนอาจเป็นกรณีการกระทำความผิดในตัวเอง (mala in se) และการกระทำความผิดเพราะกฎหมายห้าม (mala prohibita) ซึ่งผู้ที่ได้รับโทษจำคุกเนื่องจากได้กระทำความผิดเพราะกฎหมายห้าม (mala prohibita) มีเป็นจำนวนมาก เช่น ผู้ทำอาชีพประมงที่ใช้อวนตาถี่ เป็นต้น เสนอให้แก้ไขความใน (๖) เป็น “(๖) เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกโดยได้รับโทษจำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าสิบปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ”

- มีการแสดงความคิดเห็นว่า การขยายระยะเวลาใน (๖) จะทำให้นักการเมืองตระหนักถึงความประพฤติส่วนตัวและมาตรฐานทางจริยธรรมมากขึ้น

- หากแก้ไขความใน (๖) เช่นนี้อาจทำให้ผู้ที่กระทำผิดไม่ร้ายแรง เช่น ดื่มสุราขณะขับรถยนต์ เป็นต้น ไม่สามารถสมัครรับเลือกตั้งได้

- ควรพิจารณากรณีที่มีการประกาศใช้กฎหมายล้างมลทินหรือนิรโทษกรรมด้วย

- หากมีการประกาศใช้กฎหมายล้างมลทินแล้วอาจทำให้ผู้ที่มีลักษณะต้องห้ามตาม (๖) และ (๗) สามารถสมัครรับเลือกตั้งได้ อีกทั้งสามารถแก้ไขเพิ่มเติมความใน (๖) ให้มีลักษณะว่า ต้องไม่มีพฤติกรรมที่เสื่อมเสีย เช่นเดียวกับลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะบรรจุเข้ารับราชการ โดยกฎหมายล้างมลทินจะมีผลลบล้างประวัติการได้รับโทษเท่านั้นแต่ไม่สามารถลบล้างประวัติที่เป็นพฤติกรรมที่เสื่อมเสียได้ หรือกำหนดลักษณะต้องห้ามเช่นเดียวกับกฎหมายองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งได้กำหนดห้ามผู้ที่มีพฤติกรรมในทางทุจริตหรือเสื่อมเสียทางศีลธรรมสมัครเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นได้

- มีข้อถกเถียงทางวิชาการว่ากฎหมายล้างมลทินจะมีผลลบล้างบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญได้หรือไม่ ซึ่งยังไม่มีข้อยุติในเรื่องดังกล่าว

- ควรกำหนดให้ครอบคลุมถึงกรณีที่มีการประกาศใช้กฎหมายล้างมลทิน เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ที่เคยกระทำความผิดอาญาเข้าสู่การเมืองได้

ประธานกรรมการกล่าวว่า กฎหมายล้างมลทินมีผลลบล้างประวัติที่เคยรับโทษจำคุกมาก่อน แต่สามารถกำหนดให้ครอบคลุมกรณีที่มีการประกาศใช้กฎหมายล้างมลทินได้ ซึ่งในอดีตมีการประกาศใช้กฎหมายล้างมลทินจำนวนน้อยแต่กฎหมายเรื่องการให้อภัยโทษมีเป็นจำนวนมาก โดยสามารถกำหนดลักษณะต้องห้ามว่า เคยต้องคำพิพากษาว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือเคยถูกสั่งให้พ้นออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

นายอัคร จารุจินดา กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการร่างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญชี้แจงว่า การกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม จะเป็นความผิดของข้าราชการเท่านั้น ไม่รวมถึงพนักงานในองค์การของรัฐและรัฐวิสาหกิจซึ่งเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ

ประธานกรรมการกล่าวว่า ควรแก้ไขหลักการให้ผู้ที่ได้รับการลบล้างประวัติการรับโทษจำคุกจากกฎหมายล้างมลทินต้องห้ามมิให้สมัครรับเลือกตั้งด้วย จึงเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมความใน (๗) และ (๘) เป็นดังนี้

“...(๗) เคยถูกไล่ยดขยี้ ปลดขยี้ หรือสั่งให้ขยี้พ้นจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ...”

“...(๘) เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ขยี้ด้วยกฎหมายว่าด้วยการกระทำที่ผิดความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือกระทำความผิดฐานทุจริตหรือประพฤติมิชอบ...”

- มีกรรมการสอบถามว่า ความใน (๗) ที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นจะครอบคลุมถึงกรณีที่บุคคลถูกเลิกสัญญาจ้างเนื่องจากกระทำความผิดและกรณีที่เป็นการกระทำความผิดในต่างประเทศด้วยหรือไม่

- กฎหมายล้างมลทินจะมีผลลบล้างคำสั่งให้ออกจากราชการด้วยและสอบถามว่าความใน (๗) ที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นมีผลย้อนหลังด้วยหรือไม่

- สอบถามว่า กกต. ตรวจสอบการติดยาเสพติด หรืออาการวิกลจริตอย่างไร

ในประเด็นนี้ มีกรรมการชี้แจงว่า กกต. จะตรวจสอบการติดยาเสพติด หรืออาการวิกลจริตจากเอกสารใบรับรองแพทย์

ประธานกรรมการกล่าวว่า ความใน (๗) จะครอบคลุมกรณีบุคคลถูกเลิกจ้างสัญญาเนื่องจากกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่เท่านั้น ส่วนการกระทำความผิดในต่างประเทศเป็นไปตามหลักเกณฑ์ใน (๖) นอกจากนี้ กฎหมายล้างมลทินจะมีผลลบล้างโทษเท่านั้น ความใน (๗) ที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมใหม่เป็นเรื่องพฤติกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการได้รับโทษ ส่วนความใน (๖) (๗) (๘) และ (๙) จะมีผลย้อนหลังด้วยเช่นกัน

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า ควรแก้ไขเพิ่มเติมความใน (๑๐) ให้ครอบคลุมถึงบุคคลที่เคยถูกระงับสิทธิการสมัครรับเลือกตั้งและบุคคลที่พ้นจากตำแหน่งเนื่องจากมีพฤติการณ์ทุจริตหรือประพฤติผิดทางจริยธรรมอย่างร้ายแรงด้วย

- เมื่อ กกต. ให้ใบแดงผู้สมัครแล้วจะเสนอเรื่องต่อศาลฎีกา ซึ่งศาลฎีกาอาจมีคำพิพากษาให้เพิกถอนสิทธิการเลือกตั้งของผู้สมัครเป็นระยะเวลาห้าปีได้ แต่ในกรณีที่ กกต. ส่งเรื่องให้อัยการฟ้องคดีอาญาต่อศาลนั้น ศาลอาจมีคำพิพากษาเพิกถอนสิทธิการเลือกตั้งผู้เป็นระยะเวลาสิบปีถึงยี่สิบปี และสอบถามว่ากรณีกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่เคยถูกตัดสิทธิทางการเมืองในอดีตถือว่ามีลักษณะต้องห้ามตามความใน (๑๐) หรือไม่

นายธนาวุฒิ สังข์ทอง เลขานุการกรรมการ คนที่สอง สอบถามว่า ความในร่างมาตรานี้จะครอบคลุมถึงกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่เคยถูกตัดสิทธิทางการเมืองด้วยหรือไม่

ประธานกรรมการเสนอให้แก้ไขความใน (๔) เป็น “๔) อยู่ในพระราชวังถูกขยี้หรือเคยถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง” ส่วนกรณีกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ถูกตัดสิทธิทางการเมืองนั้นอาจกำหนดไว้ในบทเฉพาะกาลโดยยกเว้นให้กรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าวสมัครรับเลือกตั้งได้แต่ต้องพิจารณาเหตุผลในคำพิพากษายุบพรรคการเมืองประกอบด้วยว่ากรรมการบริหารพรรคการเมืองกระทำการอันทำให้การเลือกตั้งไม่สุจริตหรือไม่เที่ยงธรรมตาม (๑๐) หรือไม่

- มีกรรมการสอบถามว่า กรณีบุคคลถูกระงับสิทธิการสมัครรับเลือกตั้ง มีการจำกัดเวลาการระงับสิทธิในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาหรือไม่

ประธานกรรมการกล่าวว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา ไม่มีการลงโทษระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของบุคคล มีเพียงการระงับหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

- มีการแสดงความเห็นว่า ลักษณะต้องห้ามบุคคลมิให้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ไม่มีความตามร่างมาตรา ๑๙ (๑๗) ดังนั้น ควรตัดร่างมาตรา ๑๙ (๑๗) ออก

- ร่างมาตรา ๑๙ มีความสำคัญ เนื่องจากเป็นเรื่องลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งอาจถูกวิพากษ์วิจารณ์จากสังคมว่ารัฐธรรมนูญมีความเป็นธรรมหรือไม่ ดังนั้น ควรพิจารณาและตรวจทานที่มาของแต่ละอนุมาตราให้รอบคอบอีกครั้งหนึ่ง

ประธานกรรมการกล่าวว่า ร่างมาตรา ๑๙ (๑) (๒) และ (๓) เป็นความเดิมของรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมา โดย (๑) ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเฉพาะขณะติดยาเสพติดให้โทษ ส่วน (๒) ต้องห้ามเนื่องจากเป็นบุคคลที่ไม่สามารถจัดการทรัพย์สินของตนเองได้ หากมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอาจเกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของประเทศได้ และ (๓) เป็นลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญที่ผ่านมา

- มีการแสดงความเห็นว่า รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ไม่ห้ามบุคคลที่ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แม้บุคคลดังกล่าวจะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งก็ตาม ดังนั้น ร่างมาตรา ๑๙ (๓) ควรบัญญัติให้ชัดเจนว่า “เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๑๗ (๑) (๒) หรือ (๔)”

- หากเป็นบุคคลที่ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่กลับให้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอาจไม่สมเหตุสมผลหรือไม่

ประธานกรรมการกล่าวว่า สาเหตุที่ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง เพราะสิทธิเลือกตั้งเป็นสิทธิเฉพาะบุคคล ไม่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น แต่สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเกี่ยวข้องกับบุคคลจำนวนมาก เนื่องจากเป็นการสมัครเพื่อเป็นตัวแทนของประชาชน และป้องกันรัฐบาลกลั่นแกล้งผู้สมัครจากพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้ามสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย

- มีการแสดงความเห็นว่า การอธิบายร่างมาตรา ๑๙ ให้สังคมเข้าใจ อาจกล่าวในลักษณะว่า ร่างมาตรา ๑๙ มีเจตนารมณ์ให้บุคคลที่จะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจแทนประชาชนต้องได้รับการกลั่นกรองคุณสมบัติเบื้องต้นพอสมควร เนื่องจากการดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยเฉพาะการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถือเป็นการประกอบวิชาชีพประเภทหนึ่ง ซึ่งต้องมีความประพฤติที่ดีและมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตน

- บุคคลที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือรับราชการต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างซื่อสัตย์สุจริต เพื่อให้ได้รับความเชื่อถือและศรัทธาจากประชาชน เพราะหากประชาชนมีความเชื่อถือและศรัทธาต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้แทนปวงชนย่อมทำให้การบริหารราชการแผ่นดินสัมฤทธิ์ผลได้

- สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นตำแหน่งที่อาศัยความสมัครใจของผู้สมัครในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่ได้เกิดจากการบังคับให้เข้ารับตำแหน่งแต่อย่างใด ดังนั้น บุคคลที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นการปฏิบัติหน้าที่ผู้แทนปวงชน ต้องมีความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน รวมถึงความประพฤติส่วนตัวและคุณสมบัติต่าง ๆ ที่ทำให้สาธารณชนยอมรับให้เป็นตัวแทนของประชาชนได้

ประธานกรรมการกล่าวว่า ความในร่างมาตรา ๑๙ (๔) เป็นลักษณะต้องห้ามที่บัญญัติขึ้นใหม่ซึ่งกรณีบุคคลกระทำการทุจริตในการเลือกตั้งให้ศาลสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ส่งผลให้บุคคลดังกล่าวถูกตัดสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตลอดชีวิต ส่วนความใน (๕) เป็นความเดิมของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ความใน (๖) เป็นความเดิมของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ เช่นกัน แต่ขยายระยะเวลาพ้นโทษจำคุกจากห้าปีเป็น

สิบปี เพื่อให้มีระยะเวลาที่เหมาะสมที่จะมีสิทธิสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกได้ ส่วนความใน (๗) มีลักษณะคล้ายบทบัญญัติเดิมในรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ แต่เรียบเรียงความใหม่เพื่อให้บุคคลที่เคยถูกสั่งให้พ้นจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการไม่สามารถกลับเข้ามาสู่ระบบการเมืองได้อีก แม้ว่าจะมีการบัญญัติกฎหมายล้างมลทินในภายหลังก็ตาม ส่วนความใน (๘) เป็นความเดิมของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ และความใน (๙) มีลักษณะคล้ายบทบัญญัติเดิมในรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ แต่บัญญัติความเพิ่มเติม เนื่องจากแม้จะมีการบัญญัติกฎหมายล้างมลทิน บุคคลที่เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐหรือกระทำความผิดฐานทุจริตหรือประพฤติมิชอบก็ไม่สามารถกลับเข้ามาสู่ระบบการเมืองได้อีก

- มีการถามการสอบถามว่า กรณีบุคคลได้รับคำสั่งให้ย้ายไปปฏิบัติหน้าที่อื่นซึ่งเป็นตำแหน่งที่ต่ำกว่าบุคคลนั้นเคยดำรงตำแหน่ง ถือเป็นการลงโทษอันจะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือไม่

ประธานกรรมการกล่าวว่า หากบุคคลถูกสั่งให้พ้นจากราชการเพราะทุจริตหรือประพฤติมิชอบ ก็ห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตลอดชีวิต โดยไม่ได้พิจารณาว่าบุคคลนั้นจะได้รับโทษทางวินัยหรือโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือไม่

สำหรับความใน (๑๐) เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่ โดยห้ามบุคคลที่กระทำการทุจริตในการเลือกตั้งสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตลอดชีวิต ส่วน (๑๐/๑) ที่จะเพิ่มขึ้นใหม่ คือ กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลฎีกาสั่งให้พ้นจากตำแหน่งเพราะมีพฤติการณ์ฝ่าฝืนมาตรฐานจริยธรรมอย่างร้ายแรง ซึ่งต้องพิจารณาถ้อยคำให้รอบคอบอีกครั้งหนึ่ง ส่วนความใน (๑๑) – (๑๖) เป็นบทบัญญัติเดิมของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ และความใน (๑๗) คณะกรรมการมีมติให้ตัดออก เพื่อป้องกันให้มีแก้ไขเพิ่มเติมลักษณะต้องห้ามของบุคคลที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้อย่างอิสระ ทั้งนี้ควรพิจารณาการเรียบเรียงถ้อยคำและความถูกต้องของถ้อยคำในร่างมาตรา ๑๙ ให้รอบคอบอีกครั้งหนึ่ง

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติ ดังนี้

๑. แก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๑๙ (๑) – (๙) และ (๑๑) – (๑๗) เป็นดังนี้

“มาตรา ๑๙ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๑) ติดยาเสพติดให้โทษ

(๒) เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

(๓) เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๑๗ (๑) (๒) หรือ (๔)

(๔) อยู่ในระหว่างถูกสั่งให้พ้นจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

(๕) ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล

(๖) เคย ต้องคำพิพากษาให้ได้รับโทษจำคุก โดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงห้าสิบปีนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๗) เคยถูก ไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกสั่งให้พ้นจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

ประธานกรรมการสอบถามว่า เหตุใดอายุของสภาผู้แทนราษฎรจึงนับแต่วันเลือกตั้งโดยที่ยังไม่มีการเปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎร หากกำหนดให้อายุของสภาผู้แทนราษฎรเริ่มนับตั้งแต่วันเปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎรจะเหมาะสมหรือไม่ เนื่องจากเป็นวันแรกที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างแท้จริง

ที่ประชุมแสดงความเห็น ดังนี้

- เมื่อบุคคลได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย่อมเกิดขึ้นทันทีนับแต่วันเลือกตั้ง ดังนั้น จึงมีการกำหนดให้อายุของสภาผู้แทนราษฎรเริ่มนับตั้งแต่วันที่เลือกตั้ง เพื่อให้มีความสอดคล้องกัน

- ร่างมาตรา ๒๐ เป็นเรื่องอายุของสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นองค์กรไม่ใช่เรื่องสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นบุคคล ดังนั้น อายุของสภาผู้แทนราษฎรควรเริ่มนับตั้งแต่วันที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเริ่มปฏิบัติหน้าที่ คือ วันที่เปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎร

- การกำหนดให้อายุของสภาผู้แทนราษฎรเริ่มนับตั้งแต่วันที่เลือกตั้ง เป็นบทบัญญัติเดิมที่มีอยู่ในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ

ประธานกรรมการกล่าวว่า หากกำหนดให้อายุของสภาผู้แทนราษฎรเริ่มนับตั้งแต่วันที่เปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎรภายหลังการเลือกตั้งทั่วไป ย่อมส่งผลให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเริ่มตั้งแต่วันที่เปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎรเช่นกัน สำหรับปัญหาการไม่จ่ายค่าตอบแทนให้แก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจนกว่าจะถึงวันเปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎร แต่สามารถเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางได้นับแต่วันเลือกตั้งนั้น อาจแก้ปัญหาโดยกำหนดว่า ผู้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีสสิทธิได้รับค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพื่อมาประชุมสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น

- มีกรรมการสอบถามว่า หากบุคคลได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และต่อมามีคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งให้เพิกถอนการเลือกตั้งหรือสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ แต่มีการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปแล้ว ผลจะเป็นอย่างไร

ประธานกรรมการกล่าวว่า แม้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสร็จสิ้นแล้ว แต่คณะกรรมการการเลือกตั้งยังไม่ได้ประกาศรับรองผลการเลือกตั้ง ถือว่าบุคคลผู้ได้รับเลือกตั้งยังไม่มีสถานะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อย่างไรก็ตาม เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศรับรองผลการเลือกตั้ง ให้ถือว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเริ่มตั้งแต่วันที่เลือกตั้ง โดยที่ยังไม่มีการเปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจึงไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้และส่งผลให้ไม่มีการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นปัญหาความไม่สอดคล้องกันของบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ จึงควรมีการแก้ไขกรณีดังกล่าว

- มีกรรมการสอบถามว่า หากกำหนดให้อายุของสภาผู้แทนราษฎรเริ่มนับตั้งแต่วันที่เปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎร และระหว่างที่ยังไม่เปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนใดตายลง จะมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่างอย่างไรในเมื่อสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยังไม่เกิดขึ้นจนกว่าจะเปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎร

- สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรควรเริ่มนับตั้งแต่วันสาบานตนเข้ารับตำแหน่งหรือวันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศรับรองผลการเลือกตั้ง ทั้งนี้ สามารถอธิบายความในร่างมาตรา ๒๐ ได้ว่า การเปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎรและการให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสาบานตนเข้ารับตำแหน่งเปรียบเทียบกับกับการบรรจุบุคคลเข้ารับราชการ การได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ยังไม่เปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎรถือว่าเป็นเพียงผู้สอบผ่านและมีสิทธิเข้ารับราชการเท่านั้น

ประธานกรรมการกล่าวว่า หากกำหนดให้อายุของสภาผู้แทนราษฎรเริ่มนับตั้งแต่วันที่เปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎร และระหว่างที่ยังไม่เปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนใดตายลง ต้องบัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่แทนตำแหน่งที่ว่าง ปัจจุบันไม่ว่า

คณะกรรมการการเลือกตั้งจะประกาศรับรองผลการเลือกตั้งเมื่อใด รัฐธรรมนูญกำหนดให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีผลย้อนหลังนับตั้งแต่วันเลือกตั้ง อย่างไรก็ตาม ควรปรึกษากับคณะกรรมการการเลือกตั้งและฝ่ายบริหารกิจการสภาผู้แทนราษฎรก่อนว่าหากกำหนดให้อายุของสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเริ่มนับตั้งแต่วันเปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎรเป็นครั้งแรกภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปจะมีปัญหาอย่างไรหรือไม่

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า การกำหนดให้อายุของสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเริ่มนับตั้งแต่วันเลือกตั้งเป็นหลักทั่วไปที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ซึ่งเมื่อเทียบกับการแต่งตั้งกรรมการให้ปฏิบัติหน้าที่ใด ๆ ย่อมมีผลนับแต่วันที่มีคำสั่งแต่งตั้ง แม้ในวันที่มีคำสั่งแต่งตั้งกรรมการจะยังไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่จนกว่าจะมีการนัดประชุมเป็นครั้งแรก ดังนั้น หากมีการเปลี่ยนแปลงหลักทั่วไปดังกล่าว อาจทำให้การอธิบายและทำความเข้าใจแก่บุคคลทั่วไปกระทำได้ยาก

- ในทางรัฐศาสตร์เมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและประชาชนได้มาใช้สิทธิเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย อายุของสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจึงควรเริ่มนับตั้งแต่วันเลือกตั้ง เนื่องจากเป็นการตอบสนองเจตนารมณ์ของประชาชนที่สะท้อนออกมาผ่านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

- โดยทั่วไปในต่างประเทศสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเริ่มนับแต่วันแรกที่เข้าปฏิบัติหน้าที่ คือ มีการเปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎรเป็นครั้งแรกและสถาบันตนก่อนเข้ารับตำแหน่ง แต่ประเทศไทยมีการกำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องประกาศรับรองผลการเลือกตั้งเสียก่อน ดังนั้น ประเด็นที่ควรพิจารณา คือ อายุของสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรควรเริ่มนับตั้งแต่วันที่เปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎรเป็นครั้งแรกหรือวันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศรับรองผลการเลือกตั้ง

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติให้รอการพิจารณาร่างมาตรา ๒๐ ไว้ก่อน

มาตรา ๒๑

“มาตรา ๒๑ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเริ่มตั้งแต่วันเลือกตั้ง”

ประเด็นการพิจารณา ไม่มี

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติเห็นชอบร่างมาตรา ๒๑ โดยไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๒๒

“มาตรา ๒๒ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อ

(๑) ถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎร หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๘

(๕) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๙

(๖) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ... หรือมาตรา ...

(๗) ลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก หรือพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้น ให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก ในกรณีเช่นนี้ ให้ถือว่าสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันที่ลาออกหรือพรรคการเมืองมีมติ เว้นแต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ลาออกหรือพรรคการเมืองมีมติ

(๘) ขาดจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองในกรณีที่มีคำสั่งยุบพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นเป็นสมาชิก และไม่อาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่คำสั่งยุบพรรคการเมือง ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันถัดจากวันที่ครบกำหนดหกสิบวันนั้น

(๙) ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยให้ถอดถอนออกจากตำแหน่งหรือให้สมาชิกภาพของสมาชิกสิ้นสุดลงตามมาตรา ๔ ในกรณีเช่นนี้ ให้ถือว่าสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย

(๑๐) ขาดประชุมเกินจำนวนหนึ่งในสี่ของจำนวนวันประชุมในสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวันโดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานสภาผู้แทนราษฎร

(๑๑) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก แม้จะมีการรอการลงโทษ เว้นแต่เป็นการรอการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท”

ประเด็นการพิจารณา

ที่ประชุมแสดงความเห็น ดังนี้

- เคยมีกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประกาศลาออกจากสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทางสถานีโทรทัศน์ แต่ไม่ได้มีหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษรในการลาออก กรณีเช่นนี้ คณะกรรมการเลือกตั้งได้ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย และศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บุคคลดังกล่าวได้แสดงเจตนาในการลาออกจากสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว จึงพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

- เคยมีกรณีรัฐมนตรีขาดคุณสมบัติในการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เป็นเหตุให้พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรี ปรากฏว่าต่อมาคุณสมบัติครบถ้วนก็กลับมาเป็นรัฐมนตรีอีกครั้ง ซึ่งกรณีนี้ควรมีบทบัญญัติกำหนดว่า กรณีรัฐมนตรีขาดคุณสมบัติและเป็นเหตุให้พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรี จะกลับมาดำรงตำแหน่งแทนที่ไม่ได้

ประธานกรรมการกล่าวว่า กรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกตามความใน (๗) ควรให้พ้นจากสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทันทีนับแต่วันที่ลาออก และควรแยกกรณีพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นสมาชิกมีมติให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองเป็นความในอนุมาตราใหม่ ทั้งนี้ มีแนวคิดสำคัญว่า หากไม่ต้องการให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตกอยู่ภายใต้อาณัติของพรรคการเมือง ควรให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกได้โดยไม่พ้นจากสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่การบัญญัติความลักษณะดังกล่าวในประเทศไทยทำให้เกิดปัญหา เนื่องจากหากให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกได้โดยไม่พ้นจากสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะทำให้พรรคการเมืองอื่นซื้อตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนดังกล่าวเข้าสังกัดพรรคการเมืองของตน เพื่อเพิ่มคะแนนเสียงของพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรได้ ดังนั้น ควรให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก

กรณีรัฐมนตรีขาดคุณสมบัติในการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีจนเป็นเหตุให้ต้องพ้นจากตำแหน่ง ควรบัญญัติให้ชัดเจนว่า หากรัฐมนตรีต้องพ้นจากตำแหน่งเนื่องจากขาดคุณสมบัติบางประการตามที่ รัฐธรรมนูญกำหนด และภายหลังมีคุณสมบัติครบถ้วนก็สามารถกลับเข้าดำรงตำแหน่งตามเดิมได้ แต่กรณี รัฐมนตรีขาดคุณสมบัติบางประการตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด และเป็นเหตุให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย ให้พ้นจากตำแหน่ง บุคคลนั้นจะกลับมาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในสมัยนั้นอีกไม่ได้ เว้นแต่กรณีที่ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยให้พ้นจากตำแหน่ง เนื่องจากประพฤติฝ่าฝืนมาตรฐานทางจริยธรรม อย่างร้ายแรงที่อาจห้ามกลับมาดำรงตำแหน่งทางการเมืองอีกตลอดชีวิต

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า กรณีที่รัฐมนตรีลาออกจากตำแหน่งไปแล้ว หากจะกลับมาดำรง ตำแหน่งรัฐมนตรีอีกครั้ง พรรคการเมืองที่รัฐมนตรีสังกัดต้องยอมรับและมีมติแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีด้วย ดังนั้น พรรคการเมืองอาจต้องมีความรับผิดชอบในกรณีดังกล่าวด้วย

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติให้รอการพิจารณาร่างมาตรา ๒๒ ไว้ก่อน

มาตรา ๒๓

“มาตรา ๒๓ เมื่ออายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง พระมหากษัตริย์จะได้ทรงตราพระราช กฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้ง ภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดเป็นวันเดียวกันทั่ว ราชอาณาจักร”

ประเด็นการพิจารณา

นายอัคร จารุจินดา กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการร่างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า ร่างมาตรา ๒๓ และร่างมาตรา ๒๔ เป็นการวางหลักทั่วไปเรื่องการกำหนดวันเลือกตั้งเมื่ออายุของ สภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือเมื่อมีการยุบสภา ส่วนร่างมาตรา ๒๕ เป็นกรณีมีเหตุใด ๆ ทำให้ไม่อาจ ดำเนินการเลือกตั้งได้

ประธานกรรมการสอบถามว่า กรณีที่จำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเลือกตั้งขึ้นใหม่ มีการบัญญัติไว้หรือไม่

นายอัคร จารุจินดา กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการร่างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ชี้แจงว่า กรณีมีเหตุใด ๆ ทำให้ไม่อาจดำเนินการเลือกตั้งได้โดยเรียบร้อยในวันที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา กำหนดวันเลือกตั้ง ได้บัญญัติให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการให้มีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดวัน เลือกตั้งขึ้นใหม่โดยมีรายละเอียดบัญญัติไว้ในร่างมาตรา ๒๕ วรรคสอง

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติเห็นชอบร่างมาตรา ๒๓ โดยไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๒๔

“มาตรา ๒๔ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะยุบสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้มีการ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่

การยุบสภาผู้แทนราษฎรให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา ซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปภายในเวลาไม่น้อยกว่าสี่สิบห้าวันแต่ไม่เกินหกสิบวันนับแต่วันยุบสภาผู้แทนราษฎร และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

การยุบสภาผู้แทนราษฎรจะกระทำได้เพียงครั้งเดียวในเหตุการณ์เดียวกัน”

ประเด็นการพิจารณา

ที่ประชุมแสดงความเห็น ดังนี้

- อำนาจของนายกรัฐมนตรีในการยุบสภาผู้แทนราษฎรซึ่งอาจทำให้ได้เปรียบในทางการเมืองและไม่เป็นธรรมกับพรรคการเมืองอื่น จึงควรกำหนดเงื่อนไขการใช้ดุลพินิจของนายกรัฐมนตรีในการยุบสภาผู้แทนราษฎรว่าจะสามารถยุบสภาในกรณีใดบ้าง เพื่อป้องกันมิให้นายกรัฐมนตรีใช้ดุลพินิจยุบสภาแทนราษฎรก่อนถูกยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ

- ความว่า “การยุบสภาผู้แทนราษฎรจะกระทำได้เพียงครั้งเดียวในเหตุการณ์เดียวกัน” ในวรรคสาม หมายความว่าห้ามมิให้นำเหตุแห่งการจะยุบสภาผู้แทนราษฎรมาใช้เพื่อเป็นเหตุในการยื่นญัตติขออภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจของพรรคฝ่ายค้านได้หลายครั้งด้วยหรือไม่

ประธานกรรมการกล่าวว่า การยุบสภาผู้แทนราษฎรเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์โดยนายกรัฐมนตรีเป็นผู้นำความขึ้นกราบบังคับทูลตามร่างมาตรา ๒๔ เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจในการยุบสภาผู้แทนราษฎรโดยนายกรัฐมนตรีจะเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ดังนั้น การใช้ดุลพินิจของนายกรัฐมนตรีในการนำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงใช้พระราชอำนาจยุบสภาผู้แทนราษฎรนั้นควรให้เป็นไปตามธรรมชาติและกลไกในทางการเมือง

ส่วนการยุบสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้ได้เปรียบในทางการเมืองนั้น ในกรณีที่รัฐบาลเสนอร่างกฎหมายต่อสภาผู้แทนราษฎร แต่สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่เห็นชอบ เช่น ร่างกฎหมายว่าด้วยงบประมาณรายจ่ายประจำปี หรือร่างพระราชกำหนดเกี่ยวกับภาษีอากร เป็นต้น ถ้ารัฐบาลมั่นใจว่าเป็นร่างกฎหมายที่ดี รัฐบาลอาจยุบสภาผู้แทนราษฎรเพื่อคืนอำนาจให้แก่ประชาชนและให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะให้รัฐบาลเข้ามาบริหารประเทศต่อไปหรือไม่ หากประชาชนเชื่อมั่นว่าสิ่งที่รัฐบาลดำเนินการไปแล้วนั้นถูกต้องก็จะเลือกพรรครัฐบาลเข้ามาทำหน้าที่อีกครั้งหนึ่ง หากพรรคการเมืองที่ได้จัดรัฐบาลยืนยันเสนอร่างกฎหมายที่สภาเคยมีมติไม่เห็นชอบมาครั้งหนึ่งแล้วเพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณา หากปรากฏว่าสภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่เห็นชอบด้วยกับร่างกฎหมายดังกล่าวอีกครั้ง รัฐบาลจะอาศัยเหตุดังกล่าวมาเป็นเหตุยุบสภาผู้แทนราษฎรอีกไม่ได้ ซึ่งจะแตกต่างกับเหตุแห่งการยื่นญัตติขออภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจของพรรคฝ่ายค้าน แม้พรรคการเมืองฝ่ายค้านจะอาศัยเหตุลักษณะเดียวกันในการยื่นญัตติขออภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจและนำไปเป็นข้อมูลในการอภิปรายไม่ไว้วางใจในครั้งก่อนแล้วก็ตาม พรรคการเมืองฝ่ายค้านก็สามารถยื่นญัตติขออภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจโดยอาศัยเหตุเดียวกันในการอภิปรายการทำงานของรัฐบาลได้

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติเห็นชอบร่างมาตรา ๒๔ โดยไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๒๕

“มาตรา ๒๕ ในกรณีที่มิเหตุใด ๆ ทำให้การลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งใดไม่สามารถกระทำในวันเดียวกันกับการเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งอื่น ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศกำหนด

วันลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้งนั้นใหม่ หรือดำเนินการประการอื่นเพื่อให้มีการลงคะแนนเลือกตั้งได้ ในกรณีเช่นนี้จะเปิดเผยผลการนับคะแนนในเขตเลือกตั้งที่หน่วยเลือกตั้งนั้นตั้งอยู่ได้ต่อเมื่อได้มีการลงคะแนนในทุกหน่วยเลือกตั้งแล้ว ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

ในกรณีที่มีเหตุใด ๆ ทำให้ไม่อาจดำเนินการเลือกตั้งได้โดยเรียบร้อยในวันที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจประกาศให้งดการเลือกตั้งตามพระราชกฤษฎีกานั้น แล้วให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการให้มีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเลือกตั้งขึ้นใหม่เมื่อเหตุนั้นผ่านพ้นไปแล้ว ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเสนอ แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนถึงกิจการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ดำเนินการไปก่อนแล้ว”

ประเด็นการพิจารณา

ที่ประชุมแสดงความเห็น ดังนี้

- ร่างมาตรา ๒๕ ไม่ได้บัญญัติครอบคลุมถึงกรณีการเลือกตั้งนอกราชอาณาจักร ทำให้ไม่สามารถจัดให้มีการเลือกตั้งวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักรได้หรือไม่

- การเลือกตั้งนอกราชอาณาจักรถือเป็นกรณีกำหนดวันเลือกตั้งเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร ซึ่งการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในสถานทูตไทยที่อยู่นอกราชอาณาจักร ต้องมีการเปิดให้ลงคะแนนเสียงล่วงหน้าก่อนวันลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในราชอาณาจักร เนื่องจากต้องส่งบัตรเลือกตั้งจากต่างประเทศมานับคะแนนในประเทศไทย ดังนั้น จะไม่มีการเปิดหีบบัตรเลือกตั้งเพื่อนับคะแนนนอกราชอาณาจักร แต่จะเริ่มนับคะแนนบัตรเลือกตั้งที่ส่งมาจากต่างประเทศต่อเมื่อปิดการลงคะแนนเสียงในประเทศไทยแล้ว

ประธานกรรมการสอบถามว่า ความในร่างมาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติครอบคลุมกรณีไม่สามารถจัดการเลือกตั้งได้ในทุกหน่วยเลือกตั้งหรือไม่

นายอัคร จารุจินดา กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการร่างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ชี้แจงว่า ความในร่างมาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง ครอบคลุมกรณีการเลือกตั้งทั่วไปหรือการเลือกตั้งล่วงหน้าที่มีเหตุใด ๆ ทำให้การลงคะแนนเลือกตั้งเฉพาะหน่วยเลือกตั้งนั้นไม่สามารถกระทำในวันเดียวกันกับการเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งอื่น แต่หากเป็นกรณีไม่อาจดำเนินการเลือกตั้งได้โดยเรียบร้อยในวันที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเลือกตั้ง เช่น กรณีมีการชุมนุมประท้วงหรือขัดขวางไม่ให้เข้าไปเลือกตั้ง เป็นต้น กรณีดังกล่าวจะต้องบังคับตามร่างมาตรา ๒๕ วรรคสอง

ประธานกรรมการกล่าวว่า รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ กำหนดว่า ต้องอำนวยความสะดวกแก่บุคคลที่อยู่นอกเขตเลือกตั้งที่ตนมีทะเบียนบ้านหรือบุคคลที่อยู่นอกราชอาณาจักร ทำให้คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องจัดให้มีการเลือกตั้งล่วงหน้า โดยถือว่าวันเลือกตั้งล่วงหน้าเป็นวันลงคะแนนเสียงไม่ใช่วันเลือกตั้งที่ต้องกำหนดเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร ดังนั้น วิธีแก้ปัญหาคณะกรรมการการเลือกตั้งอาจจัดให้มีการลงคะแนนเสียงก่อนวันเลือกตั้งก็ได้ แต่ต้องไม่มีการนับคะแนนและเปิดเผยผลการนับคะแนนจนกว่าจะสิ้นสุดวันเลือกตั้ง

กรณีส่งบัตรเลือกตั้งจากนอกราชอาณาจักรหรือบัตรเลือกตั้งที่จัดให้มีการเลือกตั้งล่วงหน้ามานับคะแนนที่หน่วยเลือกตั้งไม่ทันกำหนดเวลาจะมีผลอย่างไร

นายประพันธ์ นัยโกวิท กรรมการ ชี้แจงว่า กรณีส่งบัตรเลือกตั้งจากนอกราชอาณาจักรหรือบัตรเลือกตั้งที่จัดให้มีการเลือกตั้งล่วงหน้ามานับคะแนนที่หน่วยเลือกตั้งไม่ทันกำหนดเวลา ถือเป็นบัตรเสียโดยที่ไม่ต้องมีการเปิดหีบบัตรเลือกตั้ง

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า การปิดการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในเวลา ๑๕.๐๐ นาฬิกา อาจเร็วเกินไป หากขยายเวลาปิดการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งออกไปจะเหมาะสมหรือไม่

นายประพันธ์ นัยโกวิท กรรมการชี้แจงว่า มาตรา ๖๒ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้กำหนดให้เปิดการลงคะแนนเลือกตั้งตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐ นาฬิกา ถึงเวลา ๑๕.๐๐ นาฬิกา ซึ่งแตกต่างกับการเปิดการลงคะแนนออกเสียงประชามติตามมาตรา ๒๓ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ พ.ศ. ๒๕๕๒ ที่กำหนดให้เปิดการลงคะแนนออกเสียงประชามติตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐ นาฬิกา ถึงเวลา ๑๖.๐๐ นาฬิกา เนื่องจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภานั้น มีขั้นตอนการนับคะแนนที่ยุ้งยากกว่าการนับคะแนนการออกเสียงประชามติ

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า เรื่องกำหนดลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ควรขยายเวลาการลงคะแนนเลือกตั้งตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐ นาฬิกา ถึงเวลา ๑๖.๐๐ นาฬิกา เพื่อให้ประชาชนได้มีเวลาในการออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งให้มากขึ้น

ประธานกรรมการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมความในวรรคสอง เป็นดังนี้ “ในกรณีที่มีเหตุใดๆ ทำให้ไม่อาจดำเนินการเลือกตั้งได้โดยเรียบร้อยในวันที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเลือกตั้งพร้อมกันทุกหน่วย คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจประกาศให้งดการเลือกตั้งตามพระราชกฤษฎีกานั้น แล้วให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการให้มีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเลือกตั้งขึ้นใหม่เมื่อเหตุนั้นผ่านพ้นไปแล้ว ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเสนอ แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนถึงกิจการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ดำเนินการไปก่อนแล้ว”

- มีกรรมการสอบถามว่า หลักการของร่างมาตรา ๒๕ รองรับสิทธิของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการลงคะแนนเลือกตั้งนอกเขตเลือกตั้ง และสิทธิการลงคะแนนเลือกตั้งนอกราชอาณาจักรดังเช่นที่เคยให้สิทธิแก่ประชาชนในรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ และรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ หรือไม่

นายประพันธ์ นัยโกวิท กรรมการชี้แจงว่า การใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งนอกเขตเลือกตั้ง และสิทธิการลงคะแนนเลือกตั้งนอกราชอาณาจักรนั้น เป็นหลักการที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องดำเนินการให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งนอกเขตเลือกตั้ง และใช้สิทธิการลงคะแนนเลือกตั้งนอกราชอาณาจักร

- มีกรรมการสอบถามว่า ความว่า “คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจประกาศให้งดการเลือกตั้งตามพระราชกฤษฎีกานั้น แล้วให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการให้มีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเลือกตั้งขึ้นใหม่เมื่อเหตุนั้นผ่านพ้นไปแล้ว” ในวรรคสอง หมายความว่า นายกรัฐมนตรีจะต้องดำเนินการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเลือกตั้งใหม่ตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศกำหนดใช้หรือไม่

- ความในวรรคสองที่แก้ไขเพิ่มเติมความว่า “ไม่อาจดำเนินการเลือกตั้งได้โดยเรียบร้อยในวันที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเลือกตั้งพร้อมกันทุกหน่วย” มีความไม่ชัดเจนว่าจำนวนหน่วยเลือกตั้งจำนวนเท่าใดที่ไม่สามารถจัดให้ประชาชนใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งได้จนเป็นเหตุให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศให้งดการเลือกตั้งตามพระราชกฤษฎีกา ตามหลักการของวรรคสอง

- ควรกำหนดระยะเวลาให้นายกรัฐมนตรีต้องดำเนินการให้มีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเลือกตั้งขึ้นใหม่ เพื่อเป็นการบังคับให้นายกรัฐมนตรีต้องดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนด

- นายกรัฐมนตรีมีหน้าที่ต้องดำเนินการให้มีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเลือกตั้งขึ้นใหม่ ในกรณีที่มีเหตุใดๆ ทำให้ไม่อาจดำเนินการเลือกตั้งได้โดยเรียบร้อยในวันที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกานั้น ควรกำหนดระยะเวลาให้นายกรัฐมนตรีต้องดำเนินการให้มีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเลือกตั้งขึ้นใหม่ และหากนายกรัฐมนตรีไม่ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนดถือว่านายกรัฐมนตรีละเลยการปฏิบัติหน้าที่เพื่อยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้

ประธานกรรมการกล่าวว่า ร่างรัฐธรรมนูญจะออกแบบกระบวนการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใหม่ โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญไม่ต้องเสนอศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่ามีข้อความขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ก่อนประกาศใช้ เพื่อแบ่งเบาภาระของศาลรัฐธรรมนูญ และเพื่อปัดลดกระบวนการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมาการวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยตีความตามหลักทั่วไปมิใช่การวินิจฉัยในลักษณะเฉพาะประเด็น ประกอบกับการทำหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญนับตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ จนถึงปัจจุบัน ศาลรัฐธรรมนูญยังไม่เคยมีคำวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญในลักษณะเฉพาะประเด็นแม้แต่คดีเดียว

เรื่องกำหนดวันเลือกตั้งตามวรรคสองของร่างมาตรา ๒๕ นั้น หากจะกำหนดให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้นำความขึ้นกราบบังคมทูล และให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการในพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเลือกตั้งใหม่ จะขัดต่อนิติประเพณีที่เคยปฏิบัติหรือไม่ ดังนั้น ที่ประชุมควรพิจารณาประเด็นดังกล่าวอย่างละเอียดรอบคอบอีกครั้งหนึ่ง เพื่อรองรับหลักการในอนาคต หากนายกรัฐมนตรีไม่นำความขึ้นกราบบังคมทูล หรือเกิดวิกฤติทางการเมืองจนไม่สามารถมีพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเลือกตั้งใหม่ได้ ควรให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้นำความขึ้นกราบบังคมทูล และให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการในพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเลือกตั้งใหม่

ส่วนจำนวนเขตเลือกตั้งที่ไม่สามารถดำเนินการให้ประชาชนลงคะแนนเลือกตั้งได้ ต้องมีจำนวนเท่าใดจึงจะอยู่ในความหมายของวรรคสองนั้น ควรกำหนดจำนวนไม่เกินร้อยละ ๕ ของเขตเลือกตั้งทั้งหมด เพื่อให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๙๕ และสามารถเปิดประชุมรัฐสภาครั้งแรกได้

เรื่องอำนาจการงดการเลือกตั้งในกรณีไม่อาจดำเนินการเลือกตั้งได้โดยเรียบร้อยในวันที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาตามวรรคสองนั้น ควรให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการประกาศงดการเลือกตั้ง ส่วนการกำหนดวันเลือกตั้งใหม่ ไม่เห็นด้วยกับการกำหนดระยะเวลาให้นายกรัฐมนตรีต้องดำเนินการให้มีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเลือกตั้งขึ้นใหม่ ดังนั้น ที่ประชุมควรหารือกับคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าจะมีความเห็นต่อประเด็นดังกล่าวอย่างไร

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า คณะกรรมการออกแบบให้คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจประกาศให้งดการเลือกตั้ง ในกรณีที่มีเหตุใดๆ ทำให้ไม่อาจดำเนินการเลือกตั้งได้โดยเรียบร้อยในวันที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ดังนั้น ควรกำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจออกประกาศกำหนดวันเลือกตั้งใหม่โดยไม่ต้องตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

- ไม่เห็นด้วยกับการให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการในพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเลือกตั้งใหม่ ควรให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้ดำเนินการให้มีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเลือกตั้งขึ้นใหม่และนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามสนองพระบรมราชโองการ

- ในกรณีที่มีเหตุใดๆ ทำให้ไม่อาจดำเนินการเลือกตั้งได้โดยเรียบร้อยในวันที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศงดการเลือกตั้งแล้วให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้กำหนดวันเลือกตั้งใหม่และให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการนั้น เนื่องจากการตราพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรซึ่งจะกำหนดวันเลือกตั้งไว้ด้วย ตามนิติประเพณีนายกรัฐมนตรีจะเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ จึงไม่เห็นด้วยกับการกำหนดให้ประธานกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการดังกล่าว

นายประพันธ์ นัยโกวิท กรรมการ ชี้แจงว่า มาตรา ๗๘ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ กำหนดว่า ในกรณีที่การลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งแห่งใดไม่สามารถกระทำได้เนื่องจากเกิดจลาจล อุทกภัย อัคคีภัย เหตุสุดวิสัย หรือเหตุจำเป็นอย่างอื่นถ้าเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นก่อนวันเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจประกาศงดการลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้งนั้นได้และกำหนดวันลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้งนั้นใหม่ได้ ซึ่งเป็นหลักการเดียวกับที่กำหนดในวรรคหนึ่งของร่างมาตรา ๒๕ กรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่สามารถดำเนินการจัดการเลือกตั้งในวันที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาพร้อมกันทั่วประเทศได้ จะต้องดำเนินการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเลือกตั้งใหม่

- มีกรรมการสอบถามว่า กรณีเกิดเหตุสุดวิสัยหรือภัยพิบัติพร้อมกันทั้งประเทศ จนเป็นเหตุให้คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่สามารถจัดการเลือกตั้งตามวันที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาได้ คณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องดำเนินการประกาศเลื่อนวันลงคะแนนเลือกตั้ง หรือจะต้องตราพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเลือกตั้งใหม่

นายประพันธ์ นัยโกวิท กรรมการ ชี้แจงว่า ในกรณีเกิดเหตุสุดวิสัยหรือเกิดภัยพิบัติ เช่น อุทกภัยปี ๒๕๕๔ เป็นต้น เป็นเหตุให้คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่อาจจัดการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดได้ ซึ่งมาตรา ๗๘ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจประกาศงดลงคะแนนในเขตเลือกตั้งนั้นและกำหนดวันลงคะแนนในเขตเลือกตั้งใหม่ได้ โดยถือว่าการลงคะแนนในเขตเลือกตั้งดังกล่าวเป็นการลงคะแนนในวันเดียวกันกับการเลือกตั้งที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า ไม่เห็นด้วยกับการกำหนดจำนวนร้อยละของหน่วยเลือกตั้งที่ไม่สามารถดำเนินการจัดการเลือกตั้งเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการงดการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งอาจเป็นช่องทางให้กลุ่มผู้ไม่หวังดีทางการเมืองใช้เป็นช่องทางเพื่อมิให้มีการเลือกตั้ง ดังนั้น จึงควรกำหนดให้เป็นดุลพินิจของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการพิจารณาว่าจะสั่งงดการเลือกตั้งหรือเลื่อนการลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งที่มีเหตุสุดวิสัย หรือภัยพิบัติจนไม่สามารถจัดการเลือกตั้งได้

- กรณีเกิดภัยพิบัติ อุทกภัย หรือแผ่นดินไหวพร้อมกันทั่วประเทศในวันเลือกตั้ง ซึ่งอาจส่งผลกระทบทำให้ไม่สามารถจัดการเลือกตั้งได้ในวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักรได้ ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งยังคงจัดการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดเขตเลือกตั้งหนึ่งและมีการนับคะแนนด้วย ผลการนับคะแนนในหน่วยเลือกตั้งที่จัดการเลือกตั้งไปแล้ว อาจมีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในหน่วยเลือกตั้งที่ยังมิได้ลงคะแนนเลือกตั้งได้ ดังนั้น ควรให้เป็นดุลพินิจของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้พิจารณาว่าสมควรจะเลื่อนการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งที่ไม่สามารถลงคะแนนเลือกตั้งพร้อมกันได้ครบทุกหน่วยเลือกตั้งหรือไม่

ประธานกรรมการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมความในวรรคสอง เป็นดังนี้

“ในกรณีที่มีเหตุใดๆ ทำให้ไม่อาจดำเนินการเลือกตั้งได้โดยเรียบร้อยในวันที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเลือกตั้ง และคณะกรรมการการเลือกตั้งขอขพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เห็นสมควรเลื่อนการเลือกตั้งตามพระราชกฤษฎีกาที่กำหนดออกไป แล้วให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเสนอต่อนายกรัฐมนตรี เพื่อดำเนินการให้มีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเลือกตั้งขึ้นใหม่เมื่อเหตุอันส่งผลกระทบไปแล้ว ต่อมาที่คณะรัฐมนตรีพิจารณาแล้วเห็นสมควร แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของประชาชนที่ประสงค์จะลงคะแนนเลือกตั้งในคราวต่อไป” ในกรณีเช่นนั้นให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการตามข้อเสนอของคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเร็ว และมีให้นำระยะเวลาดำเนินการตาม มาตรา ๒๓ และมาตรา ๒๔ มาใช้บังคับ”

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติแก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๒๕ เป็นดังนี้

“มาตรา ๒๕ ในกรณีมีเหตุใด ๆ ทำให้การลงคะแนนเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งใดไม่สามารถกระทำในวันเดียวกับการเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งอื่น ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศกำหนดวันลงคะแนนในหน่วยเลือกตั้งนั้นใหม่ หรือดำเนินการประการอื่นเพื่อให้การลงคะแนนเลือกตั้งได้ ในกรณีเช่นนี้ จะเปิดเผยผลการนับคะแนนในเขตเลือกตั้งที่หน่วยเลือกตั้งนั้นตั้งอยู่ได้ต่อเมื่อได้มีการลงคะแนนในทุกหน่วยเลือกตั้งแล้ว ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา

ในกรณีที่มีเหตุใด ๆ ทำให้ไม่อาจดำเนินการเลือกตั้งได้โดยเรียบร้อยในวันที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเลือกตั้ง และคณะกรรมการการเลือกตั้งขอขพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เห็นสมควรเลื่อนการเลือกตั้งตามพระราชกฤษฎีกาที่ตนได้ออกไป แล้วให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเสนอต่อนายกรัฐมนตรี เพื่อดำเนินการให้มีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเลือกตั้งขึ้นใหม่เมื่อเหตุอันส่งผลกระทบไปแล้ว ตามที่ได้เสนอขอขพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิที่คณะรัฐมนตรีได้กำหนดไปแล้ว ในกรณีเช่นนั้นให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการตามข้อเสนอของคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเร็ว และมีให้นับระยะเวลาตามมาตรา ๒๓ และมาตรา ๒๔ มาใช้บังคับ”

มาตรา ๒๖

“มาตรา ๒๖ เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลงเพราะเหตุอื่นใดนอกจากถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎรหรือเมื่อมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่เป็นการแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่มาตำแหน่งนั้นว่างลง เว้นแต่อายุของสภาผู้แทนราษฎรจะเหลือไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

(๒) ในกรณีที่เป็นการแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎร ประกาศให้ผู้มีชื่ออยู่ในลำดับถัดไปในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้นเลื่อนขึ้นมาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่าง โดยต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่างลง เว้นแต่ไม่มีรายชื่อเหลืออยู่ในบัญชีที่จะเลื่อนขึ้นมาแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อประกอบด้วยสมาชิกเท่าที่มีอยู่

สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้ามาแทนตาม (๑) ให้เริ่มนับแต่วันเลือกตั้ง
แทนตำแหน่งที่ว่าง ส่วนสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้ามาแทนตาม (๒) ให้เริ่มนับแต่วัน

ถัดจากวันประกาศชื่อในราชกิจจานุเบกษา และให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้ามาแทนตำแหน่งที่ว่างนั้น อยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของสภาผู้แทนราษฎรที่เหลืออยู่

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง มิให้นำคะแนน มาคำนวณสัดส่วนคะแนนของพรรคการเมืองสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ”

ประเด็นการพิจารณา ไม่มี

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติเห็นชอบร่างมาตรา ๒๖ โดยไม่มีการแก้ไข

มาตรา ๒๗

“มาตรา ๒๗ ภายหลังที่คณะรัฐมนตรีเข้าบริหารราชการแผ่นดินแล้ว พระมหากษัตริย์จะทรง แต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรที่มีจำนวนสมาชิกมากที่สุด และสมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

ในกรณีที่ไม่มีพรรคการเมืองใดในสภาผู้แทนราษฎรมีลักษณะที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่ง ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งได้รับเสียงสนับสนุนข้างมากจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพรรคการเมือง ที่สมาชิกในสังกัดของพรรคนั้นมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีเป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ในกรณีที่ มีเสียงสนับสนุนเท่ากัน ให้ใช้วิธีจับสลาก

ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้าน ในสภาผู้แทนราษฎร

ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรย่อมพ้นจากตำแหน่งเมื่อขาดคุณสมบัติดังกล่าวในวรรคหนึ่ง หรือวรรคสอง และให้นำบทบัญญัติมาตรา .. (มาตรา ๑๒๔ วรรคสี่ การพ้นจากตำแหน่งประธานสภา) มาใช้บังคับโดยอนุโลม ในกรณีเช่นนี้ พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร แทนตำแหน่งที่ว่าง”

ประเด็นการพิจารณา

ประธานกรรมการกล่าวว่า ความว่า “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เป็นหัวหน้าพรรคการเมือง ในสภาผู้แทนราษฎรที่มีจำนวนสมาชิกมากที่สุด” ในวรรคหนึ่ง มีความไม่ชัดเจนว่าหมายถึงพรรคการเมือง ที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุดและสมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี หรือหมายถึงพรรคการเมือง ที่มีสมาชิกพรรคการเมืองมากที่สุด และสมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี

ส่วนวรรคสองเห็นชอบในหลักการ แต่คณะอนุกรรมการร่างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญควรพิจารณา ปรับปรุงถ้อยคำเพื่อให้มีความชัดเจนขึ้น ว่ากรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งได้รับเสียงสนับสนุนข้างมาก จากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองที่สมาชิกในสังกัดนั้นมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เพื่อแต่งตั้ง เป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร กรณีที่มีมากกว่าหนึ่งพรรคการเมืองจึงใช้วิธีจับสลาก

ที่ประชุมแสดงความเห็น ดังนี้

- รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ได้กำหนดให้หัวหน้าพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรที่จะเป็นผู้นำ ฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรไว้สองเงื่อนไขคือ เงื่อนไขที่หนึ่งจะต้องเป็นพรรคการเมืองที่มี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุดและสมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และเงื่อนไขที่สอง ต้องมี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเท่าที่ มีอยู่จึงจะได้รับแต่งตั้งเป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งแตกต่างจากหลักการในวรรคหนึ่ง

ของร่างมาตรา ๒๗ กำหนดเงื่อนไขไว้เพียงเงื่อนไขเดียวคือ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรที่มีจำนวนสมาชิกมากที่สุดและสมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี

- กรณีหัวหน้าพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรที่มีจำนวนสมาชิกมากที่สุดและสมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี จะไม่เป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรแต่จะเป็นประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร หลักการของร่างมาตราร่างมาตรา ๒๗ รองรับกรณีดังกล่าวด้วยหรือไม่

- เรื่องดุลยภาพการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยให้เกิดประสิทธิภาพนั้น มีข้อเสนอจากพรรคการเมือง ว่าตำแหน่งรองประธานสภาผู้แทนราษฎรควรแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคร่วมฝ่ายค้านมิใช่แต่งตั้งจากพรรคร่วมรัฐบาลทั้งหมด เพื่อให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจภายในของฝ่ายนิติบัญญัติในการทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตย และเกิดความเป็นธรรมในการทำหน้าที่ของพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎร

- ความว่า “พระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรที่มีจำนวนสมาชิกมากที่สุดและสมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร” ในวรรคหนึ่ง หมายความว่า หัวหน้าพรรคการเมืองจะต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือไม่

- เรื่องบุคคลที่จะดำรงตำแหน่งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ไม่ควรกำหนดเงื่อนไขเชิงบังคับว่าจะต้องแต่งตั้งจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรที่มีจำนวนสมาชิกมากที่สุดและสมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีเท่านั้น แต่ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกของพรรคการเมืองซึ่งสมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในพรรคการเมืองอื่น มีสิทธิได้รับเลือกเป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรด้วย เพื่อให้เป็นไปตามธรรมชาติทางการเมืองของการคัดเลือกบุคคลเข้ามาทำหน้าที่

ประธานกรรมการกล่าวว่า หลักการในวรรคหนึ่งกำหนดขึ้นตามสมมุติฐานว่าพรรคการเมืองที่มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสูงสุดลำดับสองจะไม่เข้าร่วมจัดตั้งรัฐบาล จึงกำหนดให้หัวหน้าพรรคการเมืองที่มีจำนวนสมาชิกมากที่สุดและสมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีเป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร แต่ถ้าพรรคการเมืองซึ่งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสูงสุดลำดับสองตัดสินใจเข้าร่วมจัดตั้งรัฐบาลแต่ไม่ประสงค์รับตำแหน่งรัฐมนตรีแต่มีความประสงค์จะเป็นประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร อาจส่งผลให้ไม่มีผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรตามหลักการของวรรคหนึ่งได้

ส่วนกรณีหัวหน้าพรรคการเมืองที่มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุดและสมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีนั้น ถ้าหัวหน้าพรรคการเมืองมิได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรการแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรจะต้องแต่งตั้งจากหัวหน้าพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรที่มีจำนวนสมาชิกมากที่สุดและสมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในลำดับถัดไป เป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรแทน

ดังนั้น เสนอแก้ไขเพิ่มเติมความในวรรคหนึ่ง เป็นดังนี้ “ภายหลังที่คณะรัฐมนตรีเข้าบริหารราชการแผ่นดินแล้ว พระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรที่มีจำนวนสมาชิกมากที่สุดและสมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือรองประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร”

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติ ดังนี้

๑. เพิ่มเติมความในวรรคหนึ่ง เป็นดังนี้ “ภายหลังที่คณะรัฐมนตรีเข้าบริหารราชการแผ่นดินแล้ว พระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรที่มีจำนวนสมาชิกมากที่สุดและสมาชิกมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎร หรือ รองประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร”
๒. รอกการพิจารณาความในวรรคสอง
๓. เห็นชอบความในวรรคสามและวรรคสี่ โดยไม่มีการแก้ไข

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องอื่น ๆ

๔.๑ ประธานกรรมการขอให้ที่ประชุมพิจารณา “ปฏิทินแผนการดำเนินงานของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ” ซึ่งฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการได้จัดทำขึ้น ซึ่งที่ประชุมพิจารณาแล้วเห็นชอบตามที่ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการเสนอ

๔.๒ ประธานกรรมการหารือที่ประชุมเกี่ยวกับการชี้แจงทำความเข้าใจกับประชาชนเมื่อร่างรัฐธรรมนูญร่างแรกเสร็จแล้วว่า การชี้แจงทำความเข้าใจร่างรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนได้ขอความร่วมมือจากนักศึกษาวิชาทหารจากหน่วยบัญชาการรักษาดินแดนและองค์กรชุมชนเพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญแก่ครอบครัว ชุมชน และประชาชนทั่วไป โดยในระยะแรกคณะกรรมการต้องคัดเลือกครูฝึกหรือผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหาร และผู้นำองค์กรชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญก่อนขยายผลสู่ประชาชนต่อไป ทั้งนี้ อาจต้องแบ่งกรรมการออกเป็น ๒ คณะ โดยคณะแรกออกไปเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญแก่ประชาชน และคณะที่สองเตรียมการจัดทำกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญและกฎหมายระดับพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการจำเป็นต้องบัญญัติด้วยตนเอง

มีการแสดงความคิดเห็นว่า การเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญโดยผ่านทางนักศึกษาวิชาทหาร มีการสร้างเครือข่ายนักศึกษาวิชาทหารไว้เรียบร้อยแล้ว ซึ่งหากคณะกรรมการได้จัดทำคู่มือสำหรับการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญประกอบด้วย จะทำให้การเผยแพร่ร่างรัฐธรรมนูญมีความสะดวกยิ่งขึ้น

ประธานกรรมการกล่าวว่า คณะกรรมการอาจต้องจัดอบรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญ รวมถึงส่งมอบคู่มือสำหรับเผยแพร่ร่างรัฐธรรมนูญแก่ครูฝึกหรือผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหาร และนักศึกษาวิชาทหาร ก่อนเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนต่อไป

๔.๓ ที่ประชุมมีมติให้นัดประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญครั้งต่อไปในวันจันทร์ ที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ เวลา ๑๑.๓๐ นาฬิกา ณ ห้องประชุมงบประมาณ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ๓

เมื่อประชุมเป็นเวลาพอสมควรแล้ว ประธานกรรมการได้กล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วมประชุมและกล่าวปิดการประชุม

เลิกประชุมเวลา ๑๗.๓๐ นาฬิกา

นางสาวอัจฉรา สอนสมุทร

วิทยาการชำนาญการพิเศษ

นายสกันธ์ พรหมบุญตา

นิติกรชำนาญการ

นายณฤพณ์ ธูลีจันทร์

นิติกรปฏิบัติการ

นายรัฐภูมิ คำศรี

นิติกรชำนาญการพิเศษ

ผู้จัดบันทึกการประชุม

นางสาวจินดารักษ์ แสงกาญจนวนิช

ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานบริการเอกสารอ้างอิง

สำนักกฎหมายการ ๒

ผู้ตรวจทาน

เอกพล ยุทธนากรชัย/พิมพ์